

Dagens frågor

Försvar av Norden

I den svenska försvarsdebatten har ända sedan andra världskrigets slut gjorts gällande, att svenskt försvar behövs för att uppehålla stabiliteten i Norden. Svensk säkerhetspolitik, baserad på alliansfrihet och ett gott eget försvar, är också utformad som ett stöd för Finland: det argumentet har framförts av politiker i skilda sammanhang, inte minst när det varit aktuellt att på ett trovärdigt sätt förklara varför Sverige stannade utanför NATO. Under senare år, då WP-styrkorna, ställda mot NATO-styrkorna i Mellaneuropa, alltmera förstärkts, har det sagts att det svenska försvaret verksamt bidragit till att dra bort intresset från den norra flanken av stormaktsgränsen genom Europa. I detta sammanhang har återigen Finland blivit aktuellt. Skulle omvärldens tilltro till Sveriges vilja att försvara sitt territorium försvagas, blir ett hot mot Finland alltmer sannolikt.

Allt detta är förmodligen riktigt, och det vore ansvarslost att bara avfärda det som militaristiska teorier. Men inom vissa svenska avrustningskretsar förnekar man behovet av ett starkt svenskt försvar. Den glada leken med gränsvärn och civilmotstånd har fortgått under taktfast applåderande från kommunisthåll. När det i våras blev bekant, att några av våra grannar och några NATO-länders regeringar till UD framfört sina farhågor för att svensk nedrustning håller på att gå farligt långt, tycks fru Theorin och andra dock tillfälligt ha tegat. De kommer säkert igen.

För den som önskar klarhet i debatten rekommenderas Einar Lyth, "Militärt försvar i Norden" (Folk och Försvar; Seelig i distrib). Författaren är officer, fd lärare i strategi vid Militärhögskolan, och därtill skärpt skribent.

Ur hans 95 sidor stora bok kan både fakta och argument hämtas.

Två regioner intresserar Sverige mest. Den ena är Östersjöområdet. Lyth döljer inte att Danmark är svårt eller omöjligt att försvara, i vart fall mot ett överraskande anfall österifrån. Landet inbjuder till luftlandsättningar, samtidigt som Köpenhamn är utomordentligt sårbart. Utfarten genom Stora Bält är inte heller lätt att hålla öppen, ett problem som också möter en eventuell erövrare. I ett modernt krig kan Östersjön bli avskuren från världshaven, och troligen är det därför som Sovjetunionen förlagt större delen av sina moderna marina enheter därifrån. Men vill man ha förbindelser mellan Östersjön och Skagerack, kommer Skåne och Västsverige snabbt i blickpunkten. Där om talas det alldeles för litet i svensk försvarsdebatt.

Den andra regionen är Kolahalvön med alla dess baser och förband. För Nordnorge, särskilt Finnmark, är möjligheten av ett hot från öster fullständigt klar för var och en som vill förstå hur verkligheten är beskaffad. Men det finns risker också längre söderut för den strategiskt viktiga norska kusten. Sverige kommer åter in i bilden. "Om Sovjetunionen kan begagna vägar exempelvis genom Norrland är ett norskt gränsförsvar av den smala kustremsan mellan Trondheim och Narvik dömt att misslyckas", skriver Lyth. Det är inte bara en del av Nordkalotten, det då gäller, utan halva Sverige.

Generalklausulen

Under en lång följd av år har införandet av en sk generalklausul i skatterätten diskuterats. Nu föreligger också ett förslag som till och med har

gått så långt som till lagrådsgranskning. Föga hedrande för lagrådsinstitutet har denna granskning inte resulterat i ett enstämigt avstyrkande. Men intressantare är det faktum att förslaget har väckts och omgivits av den myckna politiska retorik som har varit fallet.

Såväl socialdemokrater som folkpartister har lyft fram generalklausulen i centrum i den skattepolitiska debatten. Samtidigt är själva förslaget så urvattnat att det aldrig kan betyda något för skattefusket eller skatteintäkterna.

Det enda som kvarstår är att det faktiskt är fråga om en generalklausul – det vill säga att man gör genombrott av viktiga rättssäkerhetsprinciper. Uppenbarligen är detta det viktiga. Man illustrerar sin vilja till åtgärder mot skatteflykt genom ett slags ritualmord på rättssäkerheten och viktiga principer i rättssamhället. Och detta ritualmord bär folkpartiets hallstämpel. Till råga på allt använder sedan Jan-Erik Wikström moderaternas motstånd mot detta ritualmord som belägg för att moderaterna inte är liberala.

Framtidsvyer

Att ett kommande presidentval är det stora diskussionsämnet i USA är lättförklarligt. Normalt innebär en seger för en kandidat samtidigt framgång för vederbörandes parti i kongressen och i guvernörsväl. Resultatet blir förändringar, nästan hur valet än utfallit. Enda undantaget kan vara då en sittande president blir omvald, vilket enligt lag är möjligt en gång. Det skall ovanliga skäl till för att en president, som ställer upp för en ny period, inte också får tillfälle att påverka valet i för honom rätt riktning.

President Eisenhower omvaldes trots att han just varit allvarligt sjuk. President Johnson trädde självmant undan, medan president Nixon fick en överväldigande majoritet i sitt omval. Att han inte satt sin andra period ut hade som bekant andra orsaker. President Ford förlorade då han ställde upp, men man får betänka att han inte valts ens till vicepresident utan handplockats av Nixon då den först utsedde befunnits allför invecklad i vissa affärstransaktioner. President Carter vann dock på ett märkligt sätt. Djup politisk natt låg över det amerikanska landet. Carter, söndagsskollärare med ett brett leende, som under senare tid skådats alltmera sällan, trädde till, inte för sin politiska kunnighets skull, ty den hade prövats under ett guvernörskap och befunnits lätt, utan som en ljusets man med löften att han skulle rensa upp i det Sodom som heter Washington.

Särskilt inom State Department, alltså utrikesdepartementet, skulle den nyskurna kvasten sättas in. Av någon outgrundlig anledning tror väljarna i USA att utrikesjänst är omoralisk och att de som ägnar sig åt sådan lever sitt liv i skamlig lyx. Därför betalar den amerikanska staten sina utrikesjänstemän sämre och kräver av dem mera än man kan vänta. Inte minst de som bestämmer deras löner, nämligen kongressens medlemmar, vakar över deras fattigdom och dygd genom talrika gratisresor.

Men State Department har verkligen med utrikespolitik att göra, och landets president bär ytterst ansvaret för denna, hur litet han än vet om den vid sitt tillträde. President Carter har personligen under sina fyra år lyckats missköta amerikansk utrikespolitik i nästan alla sammanhang och detta uppenbarligen därför att hans omdöme varit dåligt och hans

rådgivare svaga. I SvD (28 juli) skrev en svensk professor en artikel, där han på fem långa spalter samlat alla dåliga insatser, som Carter gjort på detta område, utan att ändå få med allt. Han kunde exempelvis tillagt, att presidenten förkunnat sin Carterdoktrin utan att han då hade någon reell makt att ställa bakom den. Han hade misslyckats med sitt Panamaavtal om han inte lagt fram det i början av sin period, ty mot slutet skulle den aldrig gått igenom kongressen och knappast genom Panama. Inte helt betydelselöst är dessutom att han fått stämningen inom State Department ner till ett bottenläge på grund av det sätt han behandlat tjänstemän, förbigått ansvariga och tvingat utrikesminister Vance att avgå, följd av presidentiella gliringar. Emellertid avslöts denna märkliga tidningslitania genom en författarens egen slutsats: "Att han (Carter) är att föredraga framför Ronald Reagan som ledare av den amerikanska utrikespolitiken under de närmaste åren behöver inte diskuteras."

Varför denna tvärsäkerhet om framtiden? Professorn är inte framtidsforskare utan bunden av vissa vetenskapliga krav. Att Carter är usel har han själv samlat bevis på, men finns ett enda sådant på hur Reagan kommer att göra? Först verkar det hela som ett utslag av tesen att en "demokrat" alltid är bäst, men en historieforskare känner innebörden av ameri-

kanska partibeteckningar. Utöver det vanliga, nämligen att Reagan börjat som filmskådespelare, riktas nog kritik mot denne därför att han tycks vilja återgå till en fast politik gentemot Sovjetunionen, medan Carter började sin presidenttid med att tala högstämt om mänskliga rättigheter, medan världen i övrigt, ryssar och Natomedlemmar lika, lämnats i ovisshet om i vilken gunga presidenten för dagen avsåg att svänga.

Man behöver inte vara ryssätare för att se vart en sådan politik leder. Kissinger begärde för varje medgivande till ryssarna att de å sin sida skulle medge någonting. Detta var något som var och en begrep, och av mycket att döma kommer Reagan att gå åt samma håll, hur än de professionella gråterskorna kommer att variera sina klagosånger över den illvilliga amerikanismen. Några farligheter för mänskligheten kommer detta inte att medföra. Farligt är däremot att vara eller verka svag då motståndaren är stark. Motståndaren! ropar förmodligen den vällärde professorn. Varför skall vi nödvändigtvis se en motståndare i den som bara har en annan åsikt än vi? Låt oss i stället – fulla av övertygelse om godhetens, om inte för ögonblicket så dock i kommande tider betryggande värde på jorden – sluta denne "motståndare" från Moskva i vår famn. All right. Men om han sluter oss i sin?